

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Гена Георгиева Пенкова-Грънчарова, д.м.,
катедра „Общественоздравни науки“ при Факултет „Обществено здраве“ на
Медицински университет - Плевен

Относно: конкурс за „доцент“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“, професионално направление 7.4. Обществено здраве, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт за нуждите на Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Здравни грижи“, Учебен сектор „Медицинска сестра“, обявен в ДВ бр.43/ 31.05.2019 г.

Със Заповед № Р-109-235 от 26.07.2019 г. на Ректор на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна съм избрана за член на Научното жури по посочената процедура и с Протокол № 1 от първото неприсъствено заседание на Научното жури съм определена за изготвяне на рецензия.

В конкурса участва един кандидат – **Анна Петрова Георгиева**, доктор по управление на здравните грижи, асистент в Катедра „Здравни грижи“, Учебен сектор „Медицинска сестра“, за чийто нужди е обявен настоящият конкурс. Кандидатката е представила всички необходими документи, подредени много акуратно в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Варна.

I. Кратки данни за професионалното развитие на кандидатката

Ас. Анна Петрова Георгиева е родена на 19.09.1968 г. гр. Варна. През 1991 г. завършва полувисше образование по специалност „Медицинска сестра – детски профил“ в ПМИ „Д-р Ненчо Николаев“ – гр. Варна.

През 2005 г. завършва ОКС „бакалавър“ по специалност „Управление на здравните грижи“ в МУ – Плевен, а през 2007 г. придобива ОКС „магистър“ по същата специалност във Факултет „Обществено здраве“ на МУ-Плевен.

В периода 2015/2016 г. ас. Анна Георгиева е докторант на самостоятелна подготовка и през м. декември 2016 г. придобива образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“ в МУ „Проф. д-р Парашкев Стоянов“ – Варна.

Кандидатката притежава богат професионален опит като медицинска сестра. В течение на 15 години е работила в редица клинични отделения, достигайки през 2006 г. до заемане на длъжността „старша медицинска сестра“ в отделение по вътрешни болести на МБАЛ „Света Анна“ – Варна.

След разкриване на бакалавърската програма за подготовка на медицински сестри през 2006 г., тя е сред първите кандидати, спечелили конкурс за преподаватели в катедра „Здравни грижи“ на ФОЗ-Варна, а от 2011 г. и досега заема академичната длъжност „асистент“.

Ас. Анна Георгиева притежава сертификат за професионална квалификация за оказване на качествени здравни грижи, издаден от Националния съвет по качество на

Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи. В периода 2013/2014 г. тя придобива специалност по СДО „Медицинска сестра за социални дейности“. Участвала е в над 50 форми на продължаващо обучение.

Преподавателската ѝ дейност обхваща провеждане на упражнения в 9 дисциплини, обхващащи широкия спектър на сестринските грижи, като в същото време тя активно участва в разработване на учебни пособия по тези дисциплини.

Проявява висока научна активност, участвайки в над 50 научни форума, от които 5 международни.

Член е на Съюза на учените в България, БАПЗГ, Българска асоциация по общественото здраве, Европейска асоциация по общественото здраве и в Българското научно дружество по общественото здраве.

Има добра компютърна грамотност и ползва английски и руски език.

II. Обща характеристика на научните публикации

Кандидатката в настоящия конкурс Анна Петрова Георгиева е представила изключително прецизно информацията за своята научна продукция в два списъка:

1. Списък с научните трудове по образец, доказващ изпълнението на минималните изисквания на НАЦИД за академичната длъжност „доцент“, в който са включени:

= **Критерий А. Показател 1.** Дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор";

= **Критерий В. Показател 3.** Публикуван хабилитационен труд – монография в обем от 248 стр.;

= **Критерий Г. Показател 7.** Публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – една статия в списание „Обща медицина“;

= **Показател 8.** Публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове (включени в Национален референтен списък на НАЦИД на съвременни български научни издания с научно рецензиране) – 25 статии.

По този начин, с посочените общо 28 труда в този списък кандидатката напълно покрива минималните изисквания за заемане на академична длъжност „доцент“ с общо 400 точки.

2. Освен това, кандидатката е представила **допълнителен списък от 29 пълнотекстови публикации**, които са публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани научни томове. Сред тях 6 публикации са в чужбина (1 – в научно списание с ISSN и 5 – в научни сборници без ISSN).

От втория списък ас. Анна Георгиева набира общо 251 точки в група Г (показатели 5-9) и 105 точки в група Д (показатели 10-12).

Следователно, като цяло кандидатката се представя с **57 научни публикации**, от които набира **756 точки**, с което значително превишава минималните изисквания от 400 точки за академичната длъжност „доцент“.

Заслужава да се подчертае, че представените научни трудове в голямата си част са лично дело на самата кандидатка и със значителен личен принос, което се доказва от разпределението на авторите по място в авторските колективи:

- Самостоятелен и първи автор в 31 труда (54,39%);
- Втори автор – 18 труда (31,58%);
- Трети и последващ автор – само в 8 труда (14,03%).

Реалните пълнотекстови публикации на ас. Анна Георгиева са отпечатани в подходящи в професионално отношение научни списания, с което тя допринася за обогатяване на научното познание в областта на сестринството у нас.

Към общата характеристика на научно-изследователската активност на кандидатката се отнасят още 52 участия в научни форуми (5 в чужбина), които макар и да не се рецензират и оценяват по критериите на НАЦИД, свидетелстват за системна научно-изследователска активност.

III. Характеристика на теоретичните и приложни приноси на научните публикации на кандидатката

По моя преценка, представените 57 научни публикации могат да се групират в следните тематични области:

I. Информирано съгласие на пациента в контекста на здравните грижи – 21 труда;

II. Обучение на професионалистите по здравни грижи – 22 труда;

III. Организационни и управленски аспекти на здравните грижи – 13 труда

Поставям на първо място и в самостоятелно направление нейната най-значителната публикация - **монографичния труд „Дългосрочни грижи за възрастни и хора с увреждания“**.

Във всяко едно от посочените направления могат да бъдат дефинирани редица съществени научни и приложни приноси.

Оценка на монографичния труд

Изборът на темата на монографичния труд **„Дългосрочни грижи за възрастни и хора с увреждания“** е доказателство за осъзнаването на важността на един от най-актуалните проблеми в глобален мащаб и особено у нас, в условията на непрекъснато нарастване на относителния дял на възрастните лица и на хората с увреждания паралелно с нарастването на техните потребности от дългосрочни грижи. Кандидатката правилно подчертава, че потенциалът на медицинските сестри у нас за задоволяване на тези потребности не се използва достатъчно и липсва нормативна уредба в тази насока. Монографичният труд е разработен на основата на задълбочен критичен анализ на литературата в това направление и на резултати от собствени проучвания. Общо са използвани 258 източника (101 на кирилица и 157 на латиница).

Сред **теоретичните приноси на монографичния труд** следва да се подчертае, че това е първият опит за самостоятелно, задълбочено и систематизирано изследване на проблема „дългосрочни грижи“ и автономната роля на медицинските сестри у нас и в другите страни. Добре изяснени са същността, основните принципи, задачи и аспекти

на дългосрочните грижи, както и етичните и психо-социални проблеми. Представени са редица добри чужди практики в областта на дългосрочните грижи и са очертани професионалните компетенции на медицинската сестра като член на екипа и координатор в предоставянето на дългосрочни грижи. Проучени са потребностите на пациентите и нагласите на бъдещите медицински сестри за работа в контекста на дългосрочните грижи. Направен е задълбочен SWOT анализ на състоянието на дългосрочните грижи у нас и са очертани възможностите пред медицинските сестри за оказване на дългосрочни грижи у нас чрез въвеждане на иновативни практики и автономна дейност в рамките на придобитите компетенции.

Към **приложните приноси на монографичния труд** може да се посочи предложения модел на Център за дългосрочни здравни грижи, адаптиран по С. Тончева, опиращ се на холистичният подход при оказване на пациент-центрирани, достъпни и всеобхватни дългосрочни грижи и екипният подход, в основата на който са взаимодействието със семейството, мрежата за неформална подкрепа и всички институции, свързани с медицинските и социалните аспекти на грижите. Направени са редица конкретни предложения за прецизиране на нормативната уредба в Република България във връзка с разкриването и финансирането на иновативни сестрински практики, създаващи възможности за автономни сестрински дейности.

Научните трудове от **тематично направление „Информирано съгласие на пациента в контекста на здравните грижи“** се явяват естествено продължение на дисертационния труд и израз на задълбочаване на подхода към този важен проблем. Актуалността на тази тематика е обоснована от нарастващата роля на медицинските сестри, които се явяват не само изпълнители на лекарски предписания. Те са равностойни участници в предоставянето на здравни грижи, контактувайки с пациентите 24 часа в денонощието, 7 дни в седмицата и 365 дни в годината. Като такива те имат определена роля в информирането на пациентите и подпомагане на процеса на получаване на информирано съгласие.

Това направление съдържа редица важни **приноси с теоретико-познавателно значение**. Проведено е първото по рода си комплексно, целенасочено и задълбочено проучване на възможностите за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента. Проучено е мнението на медицински сестри, лекари, пациенти и дипломанти относно необходимостта от нормативно регулиране на участието на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на съгласие от пациентите. Очертан е обхватът на информацията, която медицинската сестра може да предоставя в границите на своите компетенции, както на пациентите, така и на семейството и близките на пациентите. Въз основа на сравнително-правния анализ на законодателството на редица развити страни е доказано, че задължението за информиране на пациентите се отнася и за медицинската сестра като здравен професионалист и тя има определени задължения в този процес.

Като примери за приноси с приложен характер могат да се отнесат разработения авторски модел на „Технически фиш за информирано съгласие на пациента за венозна инжекция“ като типична инвазивна сестринска манипулация и „Алгоритъм за получаване информирано съгласие от пациент“, проведената експертна

оценка на които доказва необходимостта от получаване на писмено съгласие за инвазивни сестрински интервенции за гарантирана на качествени и безопасни сестрински грижи. Направени са редица конкретни предложения за прецизиране на нормативната уредба в Република България във връзка с изследвания проблем и са формулирани предложения и препоръки към отговорните институции за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента.

Второто научно направление „Обучение на професионалистите по здравни грижи“ включва 22 публикации, доказващи ясното разбиране на кандидатката, че обучаващите трябва да работят непрекъснато за оптимизиране на учебния процес и неговото обогатяване с ефективни иновативни техники за формиране на добра професионална компетентност като необходима предпоставка за оказване на качествени, ефективни, безопасни и етични здравни грижи.

Тук могат да се очертаят редица **приноси с теоретико-познавателно значение и практико-приложно значение**. Поставен е акцент върху ефективната комуникация, превенцията на нозокомиалните инфекции, ролята на сестрите за здравното обучение на пациентите и техните семейства, възможностите за продължаващо и следдипломно обучение на медицинските сестри, значимостта на съвместните усилия на самите здравни професионалисти, Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи и образователните институции и работодателите за ефективността на продължаващото обучение.

Наред с формирането на професионалната компетентност, проучена е ролята на университетското обучение за изграждане на ценностите и вярванията, заложили във философията на сестринството. Проучени са мотивите за професионална ориентация и нагласите за професионална реализация на професионалистите по здравни грижи, което е изключително важно днес в условията на масов недостиг на медицински сестри на глобално и национално ниво. Изследването на този специфичен проблем има и практически принос, насочвайки към ролята на учителите и здравните мениджъри за повишаване на мотивацията на студентите за професионална ориентация и последващ старт в кариерата в сектори на здравната служба, където недостигът на здравни професионалисти е най-силно изразен.

В редица публикации са разработени конкретни детайли и подходи за подобряване на практическото обучение при съчетаване на спецификата на учебното съдържание с творчески подход. Анализирани са също така специфични особености на практическото обучение на студенти от специалност „Управление на здравните грижи“ с особено внимание към организацията и провеждането на преддипломния стаж в съответствие със съвременната теория на педагогиката, управлението и практическите нужди. Подчертана е ролята на критичното мислене и необходимостта от неговото формиране още в началните етапи на университетското обучение и подходите за вземане на адекватни решения в нестандартни спешни и стресови ситуации. Проучено и доказано е значението на компетентностния подход при подготовката на бъдещите медицински сестри.

В тематичната област „Организационни и управленски аспекти на здравните грижи“ се подчертава нарастващата значимост на организацията и управлението на сестринската дейност в съвременните условия на недостиг на сестрински кадрови ресурси. В тази област могат да се очертаят редица **приложни приноси**. Сред тях са проведените проучвания върху текучеството, ролята на професионалния стрес върху текучеството, значимостта на ефективния мениджмънт на здравните грижи и ролята на ръководителя за създаване на позитивен организационен психоклимат, ефективното делегиране на повече правомощия и автономност, предоставянето на повече възможности за участие при вземането на решения и други полезни подходи за намаляване на текучеството. Интересни проучвания са проведени върху стреса на работното място, неговите особености, фактори, връзката с индивидуалните характеристики на медицинските сестри. Важна роля в управлението на здравните грижи е отделена на изучаването на удовлетвореността на ходпитализирани пациенти и нейните детерминанти, очаквания на пациентите към поведението на съвременната медицинска сестра. Резултатите от тези проучвания могат да служат за основа на конкретни управленски решения за осъществяването на качествени пациент-ориентирани здравни грижи. В други проучвания е изследвано мнението на пациенти и техни близки относно ролята на медицинската сестра в провеждане на здравно обучение в условията на първичната здравна помощ. Проучена е необходимостта от въвеждане на иновации в сестринската практика и нагласите на студентите медицински сестри да участват в разработването и прилагането на иновации в своята дейност,

Цитирания. Представена е справка от Библиотеката на МУ-Варна за 27 цитирания въз основа на автоматизираната информация от научните бази данни на Web of Knowledge, Scopus и Google Scholar: 4 цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране и 23 цитирания в нереферирани списания с научно рецензиране.

IV. Оценка на педагогическата дейност

Ас. Анна Петрова Георгиева има продължителен преподавателски стаж. От общо 28 години 10 месеца и 11 дни към 26 юни 2019 г., над 12 години съставлява нейният преподавателски стаж (4 години на длъжност „преподавател“ по сестрински грижи и 8 години на академична длъжност „асистент“).

Преподавателската ѝ дейност обхваща широк спектър дисциплини от раздела „Сестрински грижи“ в академичния план на МУ-Варна за специалност „Медицинска сестра“ като едновременно с това тя участва активно в разработването и актуализирането на учебните програми по тези дисциплини:

- Философия и въведение в сестринските грижи;
- Сестрински грижи по домовете;
- Сестрински грижи при очни, ушни и носогърлени болести;
- Сестрински грижи при инфекциозно болни;
- Сестрински грижи при соматично болни;
- Сестрински грижи при хирургично болни;
- Сестрински грижи при деца и възрастни с увреждания;
- Сестрински грижи за родилка и новородено;

- Сестрински грижи за възрастни.

Ас. Анна Георгиева е първи автор в издадения учебник „Сестрински грижи при инфекциозни заболявания“ за студенти от специалност „Медицинска сестра“, претърпял две издания (2012 г. и 2018 г.). Освен това тя е първи автор на учебно-практическо ръководство „Сестрински грижи при болни с инфекциозни заболявания“ (2012 г.) и съавтор в „Практическо ръководство за сестрински грижи“ (2017). През 2018 г. тя публикува самостоятелна студия „Съвременни аспекти на сестринските грижи за хора с увреждания“ в обем от 136 стр.

Активно участва като наставник в двете издания на проект „Студентски практики“ BG05 1 PO00 1 -3.3. 07-0002 (2013-2014) и 8G05M20P001-2.002-0001 (2014-2020 г.) финансирани по ОП „Развитие на човешките ресурси“ и ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“.

По справката за учебната натовареност, издадена от МУ-Варна, средната годишна учебна натовареност през последните 5 години на ас. Анна Георгиева е 847 часа (от мин. 722 ч. за 2017/2018 акад. година до 965 ч. за 2015/2016 г.).

Стремежът на ас. Анна Георгиева към непрекъснато повишаване на преподавателския и професионален опит е подкрепен с доказателствен материал за участие в 53 различни форми на продължаващо обучение.

Лични впечатления

Познавам кандидатката Анна Георгиева от годините на обучението ѝ в бакалавърската и магистърска програма по специалност „Управление на здравните грижи“ във Факултет „Обществено здраве“ на МУ-Плевен като изключително старателна и всеотдайна към учебния процес студентка, дипломира се с отличен успех. За мен постигнатото от нея през 12-те години развитие като преподавател и асистент в МУ-Варна не е изненадващо, а напълно закономерно явление в резултат на нейната висока интелигентност и упоритост.

Препоръки

Настоятелно препоръчвам на ас. Анна Георгиева със същата настоятелност да продължава научното си развитие като подготвя пълнотекстови публикации за научни списания в чужбина, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни.

V. Заключение

Ас. Анна Петрова Георгиева се представя в настоящия конкурс с достатъчен брой реални публикации, значително превишаващи минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ според ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Варна. Публикациите ѝ са задълбочени, целенасочени и посветени изцяло на широкообхватната област на сестринските грижи, с което допринасят за обогатяване и разширяване на научното познание в областта на сестринството. Представеният монографичен труд е посветен на един от най-актуалните проблеми на здравните грижи – продължителните грижи за възрастни и деца с увреждания. Публикациите ѝ са с много висок дял на личен принос и съдържат теоретични и приложни приноси. Кандидатката е утвърден преподавател с над 12 години преподавателски стаж и достатъчно дълъг

професионален опит в практическото предоставяне на здравни грижи в болнични заведения.

След задълбочено разглеждане на предоставените ми документи и критериите за оценка съгласно ЗРАСПБ и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет „Проф. д-р Парашкев Стоянов“ – Варна заключавам, че ас. Анна Петрова Георгиева напълно покрива изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Всичко това ми дава основание да предложа на почитаемото Научно жури да гласува положително и да предложи на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна да назначи ас. Анна Петрова Георгиева, доктор по управление на здравните грижи, на академичната длъжност „доцент“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“ за нуждите на учебен сектор „Сестрински грижи“ в катедра „Здравни грижи“ към Факултета по обществено здравеопазване на Медицински университет „Проф. д-р Парашкев Стоянов“ - Варна.

Рецензент:

(доц. д-р Гена Георгиева Пенкова-Грънчарова, д.м.)

15 септември 2019 г.

Гр. Плевен